

Massa familiaritat

20/2/1980

Saben qui són, o qui eren, en Pau VI, en Wojtyła, en Hans Küng, l'Ottaviani? ¿O en Carter, en Breznev, en Giscard, en Kennedy, la Golda Meir, en John Wayne, en John Ford? Es lícit de fer aquesta pregunta perquè, tractats d'aquesta manera tan familiar, hom pot arribar a pensar que no es fa esment d'uns personatges famosíssims, de reileu universal, sinó d'un grup d'amics i coneguts, que trobem cada dia quan anem a agafar el metro o amb els quals prenem cafè sovint.

En el llenguatge col·loquial, i en una bona part del domini de la llengua, anteposem als noms propis de persona els articles en o e (davant un nom començat en vocal és sempre e, reduït a l', o la en els noms de dona: en Pere, l'Amadeu, la Neus. Aquest article en prové del mot En, tractament de cortesia, reduït a N' davant un nom començat en vocal, i que té la forma del femení Na. Però sempre s'ha convingut que el to familiar i casolà propi del llenguatge col·loquial no es pot fer extensiu al llenguatge culte que cal fer servir en la prosa literària o científica, en l'assaig i en els articles periodístics. I si fem aquest comentari és perquè és precisament en textos periodístics on, per exemple, observem la desimboltura amb què, arran del conflicte que ha sorgit entre ells, es tracta en Wojtyła, altrament anomenat en Joan Pau II, i en Hans Küng.

Es certament difícil d'establir un criteri sòlid de l'ús dels articles indicats davant els noms de persona en la llengua escrita. Es manté, és clar, en la narrativa situada en el nostre medi lingüístic i també en d'altres medis, encara que ja és més discutible: en Kit Carson, en Boris Godunov, en Sun Wu Kung? En qualsevol altre text d'un to volgudament planer es pot mantenir també aquesta particula davant noms de personatges que tractem amb una certa familiaritat, però com més distant és el personatge, en l'espai o en el temps, més cal tendir a prescindir-ne. Alguns autors, i de molta autoritat, opten no per l'article sinó pel tractament, En, reduït a N' davant vocal, en el cas de noms de catalans i l'ustres: En Maragall, En Verdaguer, En Riba, En Foix, N'Alomar. No sembla, però, una tendència que hagi prosperat massa. Ara, malgrat les vacil·lacions existents, sembla indiscutible que davant el nom de personatges no catalans, especialment si són mundialment celebres, l'ús de l'article contreu a l'escrit en que apareixen un to excessivament casolà, que desdiiu de la serietat del seu contingut i dels conceptes que s'hi volen expressar, i que, per tant, caldria desaversar-se d'aquest ús impropï que no contribueix pas —com potser algu creu— a donar a un text un caràcter més genuïnament català.

Albert Jané